

Beleidsplan Gezondheid 2019- 2022

Samen vooraan: aan de slag met preventie!

Samen vooraan: aan de slag met preventie!

Beleidsplan Gezondheid 2019-2022

Voor u ligt het beleidsplan Gezondheid. In dit plan zetten wij als GGD Fryslân onze koers uit voor de periode 2019-2022. Met dit plan geven wij invulling aan de gezamenlijke missie die wij als Veiligheidsregio Fryslân hebben, namelijk *'Samen werken aan een veiliger en gezonder Fryslân'*. Samen met de Brandweer, Crisisbeheersing en de afdeling Bedrijfsvoering geven wij invulling aan deze missie. Dit beleidsplan Gezondheid vormt samen met het beleidsplan Veiligheid de basis voor de koers die wij met elkaar als Veiligheidsregio Fryslân willen varen.

GGD Fryslân beschermt én bevordert de gezondheid van alle Friese burgers. In de Wet publieke gezondheid (Wpg) staan de taken die we in dat kader namens de Friese gemeenten uitvoeren. In dit beleidsplan geven we aan hoe we de komende jaren invulling willen geven aan deze belangrijke opdracht.

Wat is publieke gezondheid eigenlijk? De wet heeft het over 'gezondheid beschermende en gezondheid bevorderende maatregelen voor de bevolking of specifieke groepen daaruit, waaronder begrepen het voorkómen en het vroegtijdig opsporen van ziekten'.

Onze taken

De definitie in de wet maakt helder welke taken we hebben op het gebied van publieke gezondheid:

- Publieke gezondheid gaat over *bescherming*. We zorgen dat ziekten niet kunnen uitbreken of zich kunnen verspreiden. Zo beschermen we burgers door vaccinaties tegen ziekten als bijvoorbeeld kinkhoest en mazelen. Bij uitbraak van een infectieziekte, zoals TBC, zorgen we dat de ziekte zich niet verder kan verspreiden. Mensen die besmet zijn met TBC sporen we op. Ook zorgen we dat ze de juiste behandeling krijgen.
- Publieke gezondheid gaat ook over *bevordering*. We zorgen ervoor dat Friese burgers gezond en vitaal zijn en blijven. Dat doen we bijvoorbeeld door te zorgen voor een gezonde omgeving of het bevorderen van een gezonde leefstijl.
- Publieke gezondheid richt zich op de gehele bevolking of specifieke groepen daaruit. Publieke gezondheid gaat dus over *collectieve preventie*. We voorkomen ziekten, stoornissen en andere problemen en sporen ze vroegtijdig op. Zo volgt de jeugdgezondheidszorg de ontwikkeling van alle kinderen in Fryslân.

Onze missie

Iedereen verdient een veilig en gezond leven. Wij dragen daaraan bij!

Onze visie

Om onze missie waar te maken, richten we ons op factoren die de gezondheid en vitaliteit van mensen beïnvloeden. Denk aan de sociaal economische situatie van mensen. Of culturele, fysieke en sociale

factoren in de omgeving van mensen. Maar ook het gedrag en de vaardigheden van mensen zelf hebben invloed op hun eigen gezondheid.

Daarbij werken we vanuit het concept van 'positieve gezondheid'. We zien gezondheid als 'het vermogen om je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven' (Huber, 2011).

Zo staan we bekend!

- *Betrokken.* We zijn dichtbij, in contact, nieuwsgierig en klantgericht.
- *Betrouwbaar.* We zijn onafhankelijk, delen informatie en werken samen.
- *Professioneel.* We zijn deskundig, verantwoordelijk en werkend vanuit eigenaarschap.

Onze ambities

De titel van ons beleidsplan *Samen vooraan: aan de slag met preventie!* geeft goed aan wat we de komende periode willen bereiken en hoe we dat willen doen:

- *Samen:* we werken samen mét de inwoners van Fryslân, met onze ketenpartners en de Friese gemeenten.
- *Vooraan:* als voorliggende voorziening werken we preventief. Vooraan betekent ook dat we proactief en innovatief werken.
- *Aan de slag:* vanuit een actieve en nieuwsgierige houding gaan we aan het werk. Zo leveren we een bijdrage aan de gezondheid van de Friese burgers, met aandacht dat de grootste winst van ons werk bij hen terecht komt die verbetering het hardste nodig hebben.

In dit beleidsplan staan de ambities van GGD Fryslân voor de komende beleidsperiode. Samen vormen ze ons antwoord op belangrijke maatschappelijke uitdagingen.

De ambities prikkelen ons en geven richting aan wat we doen. We zijn ons ervan bewust dat we in 2022 nog niet alle ambities gehaald zullen hebben. Soms is meer tijd nodig en succes ligt ook niet altijd alleen in ónze handen. Toch laten we ons graag uitdagen door stevige ambities:

Onze hoofdambitie:

1. We gaan de komende vier jaren gezondheidswinst boeken. We vinden de sociaal economische gezondheidsverschillen maatschappelijk onwenselijk. Daarom willen we het verschil in het aantal ongezonde levensjaren tussen hoger en lager opgeleiden terugbrengen van 19 naar 15 jaren.

Dat ondersteunen we met deze afgeleide ambities:

2. We zorgen dat gezondheid in alle omgevingsvisies van gemeenten een plek krijgt.
3. De kinderopvang in Friesland voldoet aan de gestelde normen voor kwaliteit en veiligheid. Het aantal zgn. 'groene' profielen (d.w.z. door de inspectie als voldoende beoordeeld) is toegenomen met 10%.
4. De huidige vaccinatiegraad (95% voor RVP en 52% voor HVP) blijft op peil.

En met deze inspirerende ambities:

5. Wordt de druk op de specialistische hulp en zorg verminderd.
6. Voorkómen we antibioticaresistentie en bestrijden het als het zich aandient.
7. Valt er niemand tussen wal en schip!

Vier thema's

Onze ambities gaan inhoudelijk over vier thema's:

1. Leefstijl en vitaliteit

Roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik dragen bij aan een ongezonde leefstijl en daarmee aan het ontstaan van ziekten ([link naar een tabel/bijlage bij kamerbrief](#)). Deze thema's komen niet voor niets terug in het landelijk preventieakkoord. Ook slapen en psychisch welbevinden hebben een belangrijke impact op de gezondheid, zo blijkt uit de Volksgezondheid Toekomst Verkenningen (VTV) van het RIVM ([link](#)).

Ook in Friesland is op de genoemde thema's nog veel gezondheidswinst te halen ([doorklikken naar cijfers](#)). Dat geldt vooral voor groepen met een lagere economische status, die op 19 meer ongezonde levensjaren kunnen rekenen dan groepen met een hogere sociale status. Met name bij deze risicogroepen willen we roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik terugdringen. We gaan door met onze provinciale projecten *Nuchtere Fries* en *Nuchter over Gewicht*. Daarnaast starten we met het project *Rookvrije Generatie*. Ook laaggeletterdheid speelt een rol bij sociaal economische gezondheidsverschillen. Daarom zetten we de komende jaren ook op dit thema in.

Daarnaast zetten we in op de aanpak van schoolverzuim en kindermishandeling. Ook richten we ons op de gezondheidsproblemen bij kinderen en jongeren die het gevolg zijn van armoede. In lijn met de landelijke preventieagenda voor de jeugdgezondheidszorg (JGZ), gaan we aan de slag met de thema's ouderschap, hechting, gezondheid en weerbaarheid. Met name de eerste 1.001 dagen van een kind zijn belangrijk voor de rest van zijn leven. Het ministerie van VWS neemt daarom het initiatief voor het landelijk programma *Kansrijke start*. Ook de JGZ krijgt hierbij een rol. Door te focussen op genoemde thema's en actief samen te werken met anderen, kan de JGZ écht verschil gaan maken.

Deze acties dragen voornamelijk bij aan ambities 1 en 5.

2. Lokale leefwereld

Wij willen een bijdrage leveren aan het gezondheidsbeleid op lokaal niveau. Gemeenten staan voor de uitdaging om in het sociaal domein de druk op de specialistische zorg terug te dringen. Inzet op preventie helpt om dit doel op lange termijn te halen. Door het opstellen van wijkprofielen geeft de GGD inzicht in de specifieke problemen die lokaal spelen. Hiervoor maken we gebruik van onze eigen data. Ook werken we samen met anderen om deze data verder te verrijken. Op basis van de informatie kunnen gemeenten bepalen welke preventieve maatregelen ze lokaal kunnen nemen. De GGD adviseert, faciliteert en ondersteunt hierbij. Voorbeeld is de lokale *GIDS-aanpak (Gezond In De Stad)* die we in een groot aantal Friese gemeenten uitvoeren. Deze aanpak zetten we ook de komende jaren voort.

De groep ouderen groeit. Ouderen blijven bovendien langer thuis wonen. Hierdoor neemt de druk op voorziening toe. De GGD adviseert over wat je preventief kunt doen om ouderen zo vitaal mogelijk te houden, zodat zij kunnen blijven meedoen in de samenleving.

Onze JGZ werkt voornamelijk in lokale teams en op scholen. Omdat de JGZ bijna alle kinderen ziet, is ze goed in staat om problemen te signaleren. Zowel bij het kind zelf als op het niveau van wijk of dorp. Het tijdig bieden van goede hulp voorkomt dat problemen escaleren. We werken hierbij samen met wijk- en gebiedsteams. Als de geboden hulp niet meer nodig is, wordt weer afgeschaald naar de JGZ.

Ook de GGD voert in opdracht van individuele gemeenten en vanuit het aanvullend pakket lokale projecten uit. Zo is de GGD bijvoorbeeld gemeentelijk *JOGG-regisseur (Jongeren Op Gezond Gewicht)* en

projectleider *Supranet* (gericht op suïcidepreventie). De komende jaren willen we de resultaten van deze projecten borgen en verspreiden.

Deze acties dragen voornamelijk bij aan ambities 1 en 5.

3. Gezonde leefomgeving

Een omgeving die uitnodigt tot bewegen, waar de luchtkwaliteit goed is en waar voldoende groenvoorzieningen zijn, bevordert de gezondheid en vitaliteit van mensen. Ook is het van belang om mensen te beschermen tegen gezondheidsrisico's in de eigen leefomgeving. Denk aan de invloed van schadelijke stoffen, aan het risico op het uitbreken van besmettelijke infectieziekten of aan het groeiend probleem van gehoorschade bij kinderen en jongeren. De GGD zet zich daarom in om gezondheid een goede plek te geven in de omgevingsvisies die gemeenten in het kader van de nieuwe omgevingswet opstellen.

We houden de vaccinatiegraad op peil. Zo voorkomen we het uitbreken en verspreiden van ernstige ziekten. De vaccinatiegraad is in Nederland en Friesland hoog. Toch twifelen steeds meer ouders over het vaccineren van hun kinderen. Daarnaast is de vaccinatiegraad in andere landen soms (veel) lager. Hierdoor komen infectieziekten zoals mazelen in een aantal andere landen meer voor, met alle risico's van dien voor ons land. Daarom blijven wij ons de komende jaren inzetten om onze hoge vaccinatiegraad te behouden.

Daarnaast richten we ons specifiek op het voorkómen en bestrijden van de antibiotica-resistentie. Steeds meer bacteriën zijn ongevoelig voor de werking van antibiotica. Eenvoudig te genezen ziekten kunnen hierdoor levensbedreigend worden en een gevaar voor de volksgezondheid vormen. Door vraagbaak te zijn, wil de GGD hieraan meer bekendheid geven.

De GGD voert de inspecties voor de kinderopvang uit. Op basis hiervan adviseren wij gemeenten die op dit terrein handhaver zijn. Friesland heeft een relatief hoog percentage zogenoemde 'rode en oranje profielen'. Dit betekent dat er in de betreffende locaties het nodige te verbeteren valt. In samenwerking met gemeenten willen we dit percentage terugdringen en zo de kwaliteit van de kinderopvang in Friesland verbeteren.

Deze acties dragen bij aan ambities 1 t/m 4, en 6.

4. Zorg en veiligheid

De GGD voelt zich medeverantwoordelijk voor mensen die tussen de wal en het schip dreigen te raken. Denk aan mensen met verward gedrag. Wij dragen graag bij aan het oplossen van problemen die hierbij spelen. Soms vervullen we zelf een actieve rol vanuit onze opdracht op het gebied van publieke gezondheid. Soms zoeken we samen met gemeenten, instellingen en ketenpartners naar de best passende oplossing. Vanuit onze crisis- en vangnetfunctie zorgen we dat mensen passende hulp krijgen zodat de problematiek niet verergert.

Ook het terugdringen van (de gevolgen van) kindermishandeling en huiselijk geweld zien wij als een van onze taken. We kunnen met name bijdragen aan een tijdige signalering van problemen. Bijvoorbeeld door samen met anderen trainingen op te zetten of het gesprek met kinderen, jongeren en ouders aan te gaan. Zo maken we snel ingrijpen en het bieden van hulp mogelijk. We sluiten hierbij aan bij het landelijke actieprogramma van Rijk en gemeenten *Geweld hoort nergens thuis*. We besteden specifieke aandacht aan kinderen in kwetsbare opvoedsituaties en bij complexe scheidingen.

Deze acties dragen voornamelijk bij aan ambities 1,5 en 7.

Supranet Community voorkomt suïcide in
Fryslân

Voelsprietten
in de maatschappij

Bijna negentienhonderd Nederlanders sterven jaarlijks aan de gevolgen van suïcide. In Fryslân ligt het aantal zelfdodingen al jarenlang boven het landelijk gemiddelde. GGD Fryslân is dan ook onderdeel van het Suïcidepreventie Actienetwerk (Supranet Community). Projectleider Anneroo's Vos: 'De naam zegt het al: we zijn een community. Suïcide voorkomen doe je niet alleen, maar altijd samen.'

Wat is Supranet Community?

De Stichting 113 Zelfmoordpreventie is initiatiefnemer van Supranet Community. 'Fryslân is één van de zes GGD-regio's die meedoet aan het project. We experimenteren met een bredere aanpak op het gebied van suïcidepreventie. We trainen zogenoemde gatekeepers (professionals die in contact komen met mensen die suïcidale gedachten kunnen hebben, red.) op het herkennen van signalen en bespreekbaar maken van suïcide,' legt Anneroo's uit. Extra aandacht gaat naar bepaalde risicogroepen voor suïcide, zoals alleenstaande mannen tussen 40 en 65 jaar en LHBT-jongeren. In 2017 lanceerde Supranet bovendien een publiekscampagne om het taboe op praten over suïcide te doorbreken.

Samenwerking binnen én buiten kantoren

Samenwerking is dus het hart van het project. 'Om suïcide te voorkomen, is de hele maatschappij nodig. We hebben dan ook nauw contact met uiteenlopende partijen als GGZ Friesland, wijk- en gebiedsteams, het UWV, schuldhulpverlening, politie en middelbare scholen.' Maar Supranet werkt niet alleen samen met professionals. Anneroo's: 'Onze unieke kracht schuilt in de samenwerking met mensen buiten de kantoren. Met de kantinejuffrouw van de sportvereniging, iemand van de plaatselijke kerk of een vrijwilliger van Humanitas.'

Signalen herkennen

Het zijn juist deze mensen die door hun "voelsprietten in de samenleving" kleine veranderingen snel opmerken. 'Bijvoorbeeld dat iemand ineens elke week erg lang in de voetbalkantine blijft hangen en meer gaat drinken of zichzelf niet meer goed verzorgt.' Signalen die niet per definitie betekenen dat iemand suïcidaal is, maar wel dat er iets aan de hand kán zijn. 'Als de kantinejuffrouw die signalen kent, het gesprek durft aan te gaan en zo nodig doorverwijst naar hulpinstanties, kan ze daarmee iemands leven redden.'

Resultaten

De resultaten van Supranet laten zich moeilijk in cijfers uitdrukken, weet Anneroo's. 'Onze verdienste zit in de kleine gesprekken, de hand op je schouder als het even niet gaat. Hoe vaak onze inspanningen ertoe leiden dat iemand afziet van suïcide, is niet altijd goed te meten.' Wel merkt ze dat de bekendheid van het project toeneemt. 'Steeds vaker nemen groepen of clubs zelf het initiatief tot een gatekeeperstraining of spreken gemeenten hun steun uit voor het project. Dat vind ik een heel mooi signaal.' Anneroo's hoopt dan ook over enkele jaren een daling te zien in het aantal zelfdodingen in Fryslân. 'Ons ultieme doel? Dat Supranet overbodig wordt. Hoe raar dat ook klinkt.'

Niet opsluiten, maar hulp bieden

Ook op andere gebieden werkt GGD Fryslân nauw samen met verschillende partijen. Zo kent de gemeente Heerenveen sinds kort een wijk-GGD'er. Deze gaat op basis van signalen en meldingen uit de wijk af op personen met verward gedrag en zorgt dat zij snel de benodigde zorg krijgen. De wijk-GGD'er werkt onder meer samen met politie, sociale wijkteams, gemeente en woningbouw. Deze grensoverschrijdende samenwerking kan escalatie voorkomen én de politie hoeft minder vaak te worden ingeschakeld.

Organisatie

De werkzaamheden van de GGD worden ondersteund door de afdeling bedrijfsvoering. De ambities van bedrijfsvoering liggen dan ook in het verlengde van die van de GGD, namelijk het zo goed mogelijk ondersteunen van de uitvoering.

Daarnaast zijn op organisatieniveau nog de volgende ambities geformuleerd:

- 100% digitale dienstverlening voor de inwoners van Friesland
- Duurzaam voorbeeldgedrag: nul op de meter in 2022
- 'Great place to work': werken aan uitstekend werkgeverschap.